

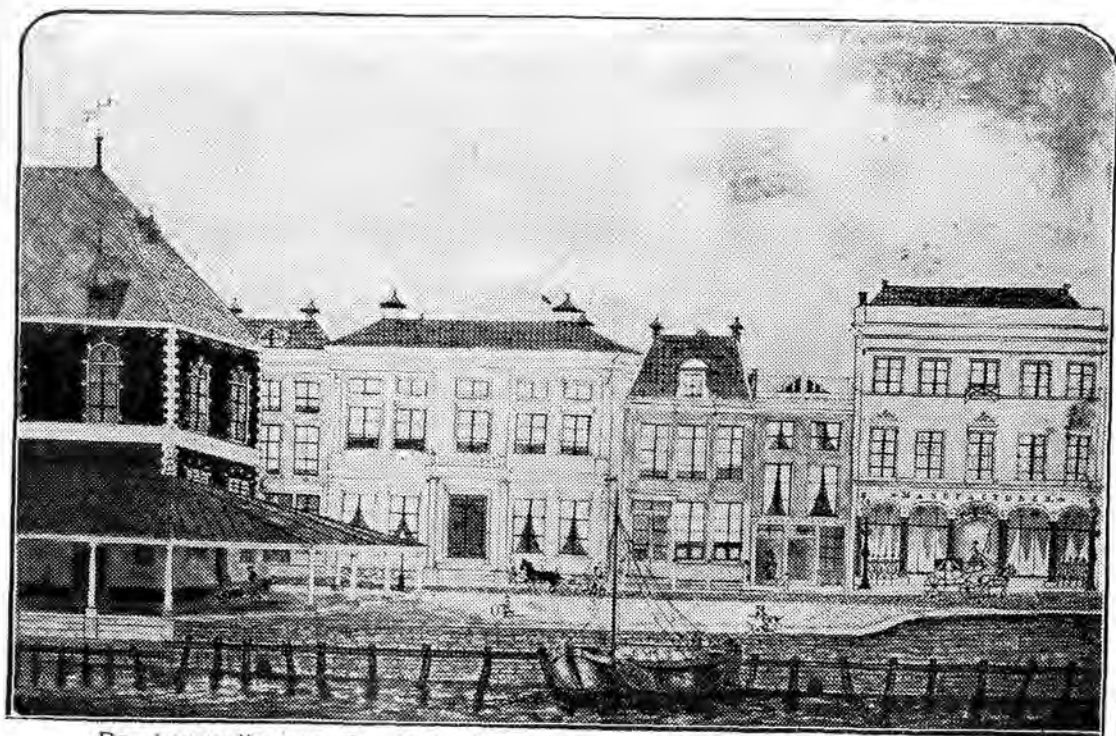
27. Ottena.

Planteekeningen bij afbeeldingen naar
foto's van S. Dr. 23 Caconis, H. J. Craye,
Stüppert, S. Uigler Wybrandi e.a. :

Seeuwarden in het midden van de vorige eeuw
_____ in het einde _____
_____ in het begin van deze eeuw
_____ — — — — — de 20^e — .

Overdr. uit Seeuwarder Courant 1941. 1942.

Leeuwarden in het midden van de vorige eeuw

De Lange pijp en de Oude Waag met de voornamen heerenhuizen aan de Nieuwestad gaven een geheel ander beeld dan de drukke winkelstraat van thans. De Waag had nog haar oude luifel op pilaren, die er in de 18e eeuw was aangeplakt en die bij de latere restauratie door een hangende luifel naar een model van omstreeks 1600 is vervangen. Het breede, witgepleisterde huis behoorde toen aan de familie Vegelin van Claerbergen. Later is daarin gevestigd geweest het piano-magazijn van de firma Schulz, terwijl het kapitale huis in het laatste kwart van de 19e eeuw bewoond geweest is door nu wijlen Notaris Mr. Horatius Albarda. Na diens dood werd het verscheidene jaren bewoond door onzen oud-Commissaris Mr. B. Ph. Baron van Harinxma thoe Slooten. Bij de verbouwing voor V. en D. is de oude, statige gevel verdwenen. In het huis ter rechterzijde was in het laatst van de 19e eeuw gevestigd de winkel van de fa. A. Sinkel. Op den gevel staat vermeld, dat in hoofdzaak Manufacturen werden verkocht, maar de winkel had zeker reeds een bazarachtig karakter. Als jongens zongen wij ten minste: „In den winkel van Sinkel is alles te koop.” „Potten en pannen, Groen erwten met stroop.” De Sint Nicolaas-étalage van de firma was ieder jaar weer een verrassing, die met spanning door de jeugd werd tegemoet gezien. 't Eene jaar was 't Roodkapje, dan weer Sneeuwwitje, enz. Later ging ook dit bedrijf te niet en heeft nu wijlen de heer S. Bukers er jarenlang honderden Leeuwarders nieuwe schoenen aangepast. Nu is er de klerwinkel van de firma Bervoets. De twee huizen hiertusschen zijn later ingenomen geweest door een lapjeswinkel van de firma Bahlman. In het rechtsche kan men nu nog schoenen kopen bij de firma Sterkenburg. Het sleepje met het kittige paardje er voor en de man in de portiek van het kleinste huis, die een grooten driekanten steek draagt, laten zien dat de teekening gemaakt is in den tijd van de Fransche overheersching, het begin van de 19e eeuw.

Foto uit de Princessehof-Bibliotheek

De uitspanning „De Groene Weide” uit den tijd toen kastelein de Roos daar den scepter zwaaide en de Bildtsche boeren er uitspanden.
(Onbekend fotograaf uit het eind van de 19e eeuw)

De oude uitspanning „De Groene Weide” aan den Harlingerstraatweg omstreeks 1900. Ter linkerzijde een huisje, dat destijds werd afgebroken om plaats te maken voor het huis, thans bewoond door Dr. A. A. Eecen. Op den achtergrond de herberg van Oosterhoff (later tramstation), daarnaast de molen „Het Lam” van den heer Vosman.

Foto S. A. B. Taconis.

HET VLIET

Het meest typische en zeker ook een van de oudste voorstadjes van Leeuwarden was het Vliet en al is ook hier veel veranderd, toch heeft dit buitenbuurtje een eigen ouderwetsch cachet behouden.

Er waren vroeger meer en andere bedrijven dan tegenwoordig, een tichelwerk, eenige pottenbakkersbedrijven, meerdere molens, enz., doch ook nu zijn er een paar machinefabriekjes, scheepstimmerwerfjes, de pakhuizen, de meelfabriek en vele andere bedrijven gebleven.

De hierbij afgebeelde kloeke molen was de houtzaagmolen van de oude houtkoopersfirma van Hulst. Vooraan op het Zuidvliet woonden de firmanten en hadden ze hun houtstek en houtschuren, terwijl achter het Noordvliet een paar streker woningen door deze firma gebouwd, nog den naam van Hulstbuurt dragen.

Op de foto kan men ook zien hoe het Vliet van oudsher de buurt geweest is, waar de zeil-, roei- en vischbootjes werden uitgerust. Hoeveel Leeuwarders en oud-Leeuwarders hebben hier genoegelijke herinneringen liggen.

(Foto Mej. Sj. Tigler Wybrandi.)

De Wirdumerdijk in den tijd toen Amicitia ter rechterzijde nog een Societeit was en de Nieuwe Toren zijn sierlijken top nog boven de huizen deed uitkomen en de vroolijke tonen van zijn carillon over de stad deed klinken. De Societeit Amicitia werd in 1840 gesticht, in 1852 en 1879 uitgebreid. Toen echter 't jongere geslacht zich van de Societeiten — instellingen, ontstaan in den tijd der Patriotten in 't laatst der 18e eeuw — ging afkeeren, viel Amicitia als een van de eerste slachtoffers, gaandeweg door de anderen gevolgd. Links van den Wirdumerdijk ziet men nog het oude logement 's Lands Welvaren, waar vóór den aanleg van den spoorweg naar Zwolle in 1868 de dagelijksche diligence uit Heerenveen aankwam. In dit huis is thans het sigarenmagazijn van Bloemhof en de bloemwinkel van Sido van der Meulen gevestigd. 't Geheele streekje ter linkerzijde langs het plantsoentje, waar vroeger de oude koemarkt gevestigd was, was bezet met herbergen: De Blauwpoort, Het Graauwpaard en De Roskam. De Nieuwe Toren is in 1884 voor f 880 op afbraak verkocht, een verlies dat niet is goed gemaakt, al heeft men later het carillon dan ook een plaatsje gegeven boven in 't Stadhuis en al zijn de mooie weerhaan en een Gothisch stuk van den onderbouw van den in 1540 daar ter plaatse gestichten toren van de St. Jacobskapel naar het Friesch Museum overgebracht. De toren zelf, althans de geheele bovenbouw, is in renaissance-stijl uitgevoerd. De hier gereproduceerde foto geeft den toestand van omstreeks 1870 à 1880 weer. Een oud Leeuwarder grapje op den Nieuwen Toren luidde: „Eerst slaat ie, Dan speelt ie”.

(Archiefphoto N. Ottema).

Het spoorwegstation, in 1863 gebouwd onder architectuur van Edelman en Akkeringa, stond destijds nog geheel apart aan een grasveld. De bebouwing langs de Sophialaan dateert van 1873—1875. De bouw van het spoorwegstation werd in 1863 aangenomen door den timmerman J. H. Keijzer alhier voor de somma van f 53,900. Er werd ruim een jaar aan gebouwd, in 1867 werd het verbouwd voor f 46,000, waarbij de beide vleugels van het hoofdgebouw werden verbreed. Onze foto zal dus dateeren van omstreeks 1870. De molen in den hoek van den Hollanderdijk prijkte toen nog in volle glorie. Aan versiering van gebouw en omgeving werd toen nog maar weinig aandacht geschonken. Toch is de opzet niet zoo slecht geweest, want nu, na drie-kwart eeuw, heeft het gebouw vrijwel zijn oorspronkelijk model behouden. (Archiefphoto Oosterhuis, Amsterdam).

Gardemierswoning aan den ouden weg naar Cambuur omstreeks 1900. Thans is deze omgeving geheel in de nieuwe straten opgenomen. Als men in de straat staat, die den naam draagt van het Cambuursterpad, en van de Bleeklaan af naar 't Oosten loopt, ziet men nog aan het einde van deze straat, tegen het oude Schoppershof, het witte gepleisterde oude huis met puntdak, dat ook op deze foto voorkomt.

(Foto S. A. B. Taconis)

De Marssumerstraatweg in het begin van deze eeuw.

In dien tijd was hij nog de harddraversdijk van Frieslands hoofdstad, waarvan de landen ter weerszijden onbebouwd waren. Op feestdagen stond het publiek hier te kijken naar de draverijen. 't Huis links was nog maar pas gebouwd en men ziet daarnaast nog den toegangsweg tot de boerderij, die stond ter hoogte van de tegenwoordige Pelikaankerk. In 1848 was deze plaats eigendom van een Leeuwarder koopman, die een groote voorraad erwten en boonen bezat als speculatieobject en bij het oproertje, dat door broodgebrek in die dagen veroorzaakt werd, zijn glazen ingegoooid zag. De man werd toen spoedig gedwongen zijn voorraad voor het algemeen gebruik beschikbaar te stellen en de volksmond noemde de plaats daarna spottend „Boonenburg”.

Archieffoto Strüppert.

Het Vliet met den houtzaagmolen van Van Hulst en op den achtergrond de molen de Phoenix, de zgn. „Steenen Molen”. Rechts voor de oude olieslagerij van J. v. d. Mey het Friesche jacht de Mercurius. Men ging op het Vliet aan boord en kwam daar ook weer terug, niet alleen hier, doch ook wel bij den Steenen Molen of aan den wal vóór de Lijmkokerij.
(Onbekend fotograaf uit het einde der 19e eeuw)

Aan het eind van het Vliet. In het witte huis links was een zgn. lijmokerij gevestigd, waar uit beenderen lijm vervaardigd werd. Op den achtergrond de molen de Kroon tegenover Schilkampen. Meer ter linkerzijde ligt het oud Parkwerk, waar vroeger het zwavelstok-fabriekje van Goud gevestigd was. Al deze oude ambachtjes zijn verdwenen.

(Onbekend fotograaf uit het einde der 19e eeuw)

HET KALVERDIJKJE

Leeuwarden is nog steeds een landelijke provinciestad. Aan alle kanten is men spoedig buiten en al kunnen wij er niet van bosch- en heidepaadjes genieten, degeen, die een open oog heeft voor de natuur, kan er na zijn dagtaak toch gemakkelijk te voet of per fiets profiteeren van de weilanden rondom in de directe omgeving. Zoodra de voorjaarsadem over de grasvelden strijkt, de pinksterbloemen, de dotterbloemen, de vennebloempjes en de velerlei andere bloemen te voorschijn komen en het vee de weilanden stoffeert, komt er weer nieuwe hoop in onze harten en worden de kolen- en andere nooden nergens beter vergeten dan in Gods vrije natuur.

En toch is er in Leeuwarden's omgeving veel veranderd bij een halve eeuw geleden. Behalve de slecht begrepen stadsuitbreidingen, bestaande in de bouwblokken van Werkmanslust, de Landbuurt en eenige dergelijke, waren er toen buiten de wallen nog geen andere buitenbuurten dan de oude voorstadjes het Vliet, de Schrans en Camstraburen. Behalve de bebouwing langs den Grachtswal, Achter de Hoven en aan den Noordersingel, kon men aan alle kanten van den stadswal af de weilanden zien. Ging men de Vrouwenpoort uit en was men de uitspanning de Groene Weide gepasseerd, dan had men

direct de landelijke omgeving van den Marssumerstraatweg, de oude Hard-draversbaan, waar de volksfeesten gehouden werden, den Stienserdijk en de Spanjaardslaan, waar aan weerszijden de weilanden lagen en waar de Leeuwarder koets-, grutters- en andere bedrijfspaaarden samen met het vee der stadskoemelkers weidden. Ook in de Schrans was men bij de Huizumerlaan reeds geheel in een landelijke omgeving, terwijl ook het Hoekster- en Dokkumerend direct toegang gaven tot allerlei landelijke wegjes, de weg om Cambuur, de weg bij Schoppershof, het Kalverdijkje, het Lekkumerdijkje, allen loopende tusschen de gardeniers- en weilanden.

Onze vroegere stadgenoot Sjouk Tigler Wybrandi zond mij eenige foto's van kiekjes uit de oude landelijke omgeving van Leeuwarden, waarvan wij hierbij het oude molentje van het Kalverdijkje afbeelden. Dit molentje behoorde bij de oude stadsplaats, waar de heer IJ. W. Tijsma op woonde. Het z.g.n. spinnekopmolentje is ongeveer een kwart eeuw geleden verdwenen en vervangen door een electrisch gemaaltje. In de verte ziet men den standaardmolen van den Cammingabuursterpolder, een van de weinige mooie molens om de stad die gespaard gebleven zijn.

N. O.

(Foto Mej. Sj. Tigler Wybrandi.)

Het Vliet, zooals het er tot voor kort uitzag. Thans is niet alleen de brug gewijzigd, doch is ook ter linkerzijde het brugwachtershuis afgebroken. In den daar vrijgekomen muur van het pakhuis Petersburg zijn een paar gevelsteenen uit den voorraad van het Friesch Museum geplaatst, o. a. een trekschuit, waarschijnlijk van den vroegeren Harlingerstal. (Archief-foto Koopmans' Meelfabr.).

Het Jelsumerbinnenpad, ook wel genaamd „de drie dukatons”, in den winter.
Achter het bruggetje de fotograaf.

Overdruk uit de Leeuwarder Courant.

(Foto S. A. B. Taconis)

Door de welwillendheid van een onzer lezers kwamen wij in het bezit van een collectie foto's van oud-Leeuwarden, zooals menigeen het nog goed gekend heeft. Daar gebleken is, dat hiervoor wel belangstelling bestaat, zullen wij voortaan wekelijks een der afbeeldingen op deze plaats afdrukken. Hierboven het oude Kalverdijkje omstreeks 1900, met op den achtergrond de oude stadsplaats, die lang bewoond is geweest door den heer Y. W. Tijsma. Geheel in de nieuwe straten ingesloten, waarvan de aanleg in 1915 begon, werd deze boerderij in 1937/38 afgebroken en uit de afbraak werd een nieuwe plaats opgebouwd in een ontginning in de Hallingen onder Oenkerk, waar vroeger de schuilhut van een visscher: „Foppe Tinte” stond.

(Foto S. A. B. Taconis)

Het Vliet was van ouds de voorstad voor handel en bedrijf. De 3 mooie pakhuizen op deze foto zijn van ouds en nog in gebruik bij de graanfactoren en expediteurs firma Huisinga. Daarnaast was het vroegere vaspakhuis van de firma Feitz.

(Archiefphoto Koopmans' Meelfabr.)

DE WAAG

Het centrum van Leeuwarden was in de 19e eeuw levendiger dan thans. De beurtschippers kwamen Dinsdags en Vrijdags overal voor den wal, de marktkramers sloegen overal in de stad hunne tentjes op. Thans houden het station en de autobusstations het verkeer meer aan den buitenkant van de stad en is een groot deel van het marktgedoe geconcentreerd om de veemarkt en de Vrijdagmarkt tusschen het Ruiterskwartier en het Zaailand. De hierbij afgebeelde foto moet kort na 1900 genomen zijn. Rechts ziet men nog het woonhuis van oud-commissaris Mr. B. Ph. Baron van Harinxma thoe Slooten. Naast de Waag ziet men den boekwinkel van Eekhof. Ter linkerzijde is echter het winkelhuis gebouwd door de firma Joosten en thans in gebruik bij de firma P. S. Bakker.

(oude foto)

Ra ra waar deze kloeke korenmolen eens een sieraad van het omringende
landschap was?

(Archieffoto S. A. B. Taconis)

Stroom?

De Vrouwenpoortsbrug en het vroegere tramstation in den tijd, toen er nog weinig bebouwing was aan den Westkant der stad. 't Smalle brugje doet typisch ouderwetsch aan.

(Foto Archief)

Het Hofplein en de nog niet gedempte Eewal. Rechts het voormalige politiebureau, waar thans een belangrijk deel van de Gemeente-secretarie gevestigd is. In het midden staat nu het standbeeld van „Ūs Heit”.
(Archief-foto H. J. Craye)

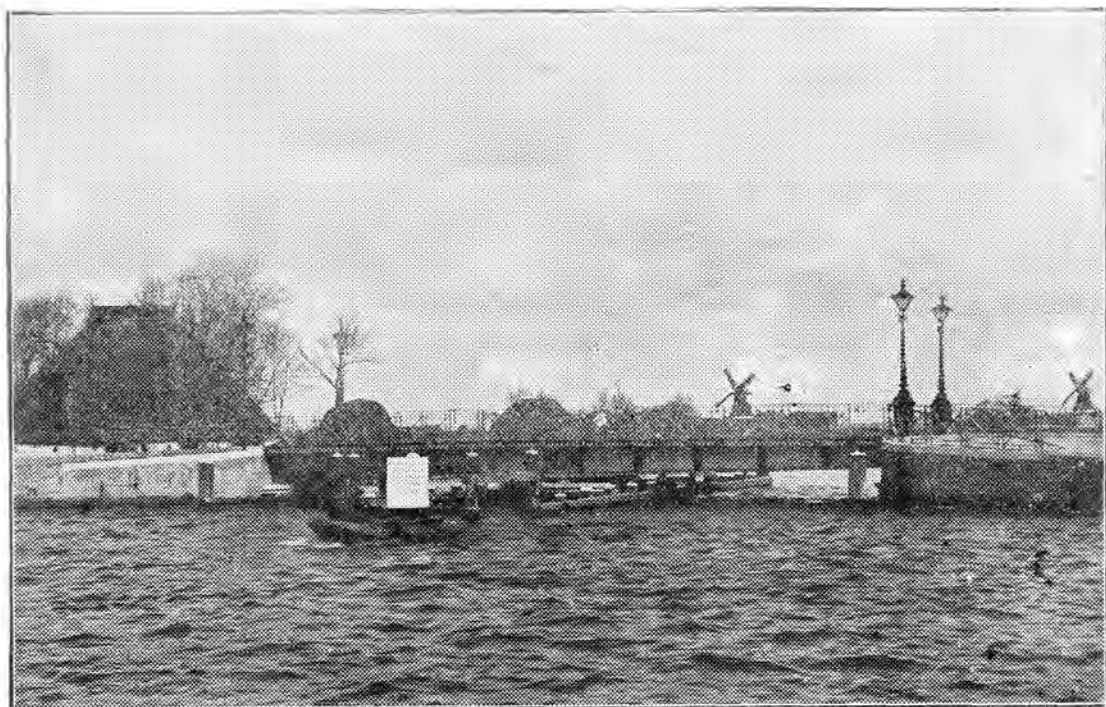

De houtzaagmolen van den heer v. d. Wint aan de Dokkumer Ee nog in vol bedrijf, naast de scheepshelling van de Jong, in de wandeling „Krom en Recht” genoemd, naar den daarbij geplaatsten steen. Zooals wij de vorige week vermeldden is deze steen later verplaatst naar een gevel van het St. Anthony-gasthuis in de Pijlsteeg. Hij draagt als opschrift: „Hier houdt men krom en recht/ Die hier arbeid is mijn knecht/ En die hier bij mij blijft als knecht/ Moet hier houden krom en recht” en is afkomstig van een scheepstimmerwerfje bij Amsterdam, vanwaar hij door een liefhebber van oudheden naar Leeuwarden werd overgebracht.

(Archief-foto S. A. B. Taconis)

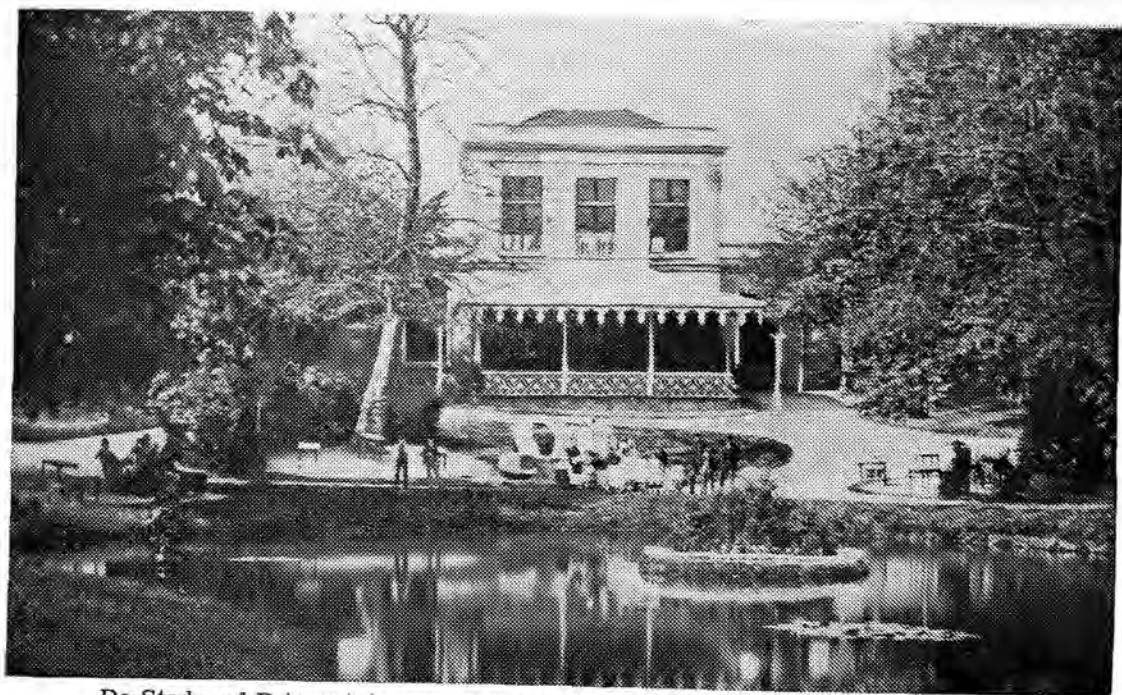

De molen aan de Harlingervaart, in de verte de houtzaagmolens op Schenkenschans. Voor den molen staat een theekoepel, waar de eigenaar en zijn familie op zomermiddagen van de buitenlucht plachten te genieten. In de 19e eeuw behoorde de molen aan de Harlingervaart aan de familie Wybrandi. Later was hier gevestigd het meelbedrijf van de firma Kuipers en Swildens, later overgenomen door den heer Vosman; daarna opgenomen in de N.V. Fortuna, thans een onderdeel van de N.V. Koopmans' Meelfabrieken. De houtzaagmolens op Schenkenschans behoorden toen reeds aan de familie Overmeer
(Archiefphoto S. A. B. Taconis)

Het Nieuwe Kanaal en de tweede Kanaalbrug; op den achtergrond de beide molens tegenover Schilkampen. Links de oude boerderij van den heer Feitz, destijds vlashandelaar op het Vliet. Vóór het Nieuwe Kanaal werd geopend (1895) was het Vliet de industrie-wijk van Leeuwarden. In het begin van de 18e eeuw treffen wij hier verschillende molens (een korenmolen, een volmolen, een leer-molen, een houtmolen), een tichelwerk, diverse pottenbakkerijen enz. In het midden van de 19e eeuw vinden wij hiervoor in de plaats één houtzaagmolen, benevens een zestal oliemolens, waaronder ook die op ons prentje. Deze laatste beide behoorden aan de familie de Vries, die toen een zeepziederij had, die afgebroken en verdwenen is met het verbreedten van het nauwe gedeelte van de Tuinen. Het naambord van een van deze molens, „de Kroon”, zit nog voor het aldaar gevestigde kisten-bedrijf van de familie Halbertsma. Het Nieuwe Kanaal had Leeuwarden mede te danken aan den vooruitzienden blik van Burgemeester Lycklama à Nijeholt, terwijl in dit verband zeker ook genoemd moet worden de toenmalige Directeur van Gemeentewerken, de heer W. C. A. Hofkamp, de ontwerper van de aan te leggen stadswijk. Kleinzielige burgers hebben, toen destijds de verkoop van bouwterreinen niet direct wou vlotten, het Lycklama-Kanaal wel spottenderwijs het Lycklama-schandaal genoemd. Zij hebben gelukkig niet gelijk gekregen. Moge het ook zoo loopen met het allernieuwste kanaal in bewerking, dat voor grooter Leeuwarden nieuwe perspectieven opent.

(Archiefphoto S. A. B. Paconis)

De Stads- of Prinsentuin nog met de oude luifel voor het restauratie-gebouw. Ook dezen lusttuin had Leeuwarden aan zijn stadhouders te danken. In 1640 werd deze tuin aangelegd door Graaf Willem Frederik van Nassau en werd, zoolang de stadhouderlijke familie in Leeuwarden resideerde, als lusthof gebruikt. Later werd de tuin aan de stad geschonken. Onze foto, die uit omstreeks 1870 à 1880 zal dateeren, laat ons den tuin zien zooals hij speciaal in gebruik was voor de Zondagavond-concerten der Leeuwarder burgerij. Algemeen ging men dan 's avonds naar den tuin theedrinken en werd er bij feestelijke gelegenheden — wanneer er vuurwerk of illuminatie was — zelfs een glas roode wijn gedronken. Beroemd waren uit dien tijd de groote soeskrakelingen en de Jodenkoeken, waar de boter niet in gespaard was.

N. O.

DE VOORMALIGE MOLEN BIJ KOUDENBURG TE STIENS

Ons raadseltje van de vorige week heeft ons heel wat correspondentie bezorgd, niet alleen uit Stiens, maar ook uit andere plaatsen in de provincie en zelfs uit Haarlem. Allen hadden „hun” molen herkend en het deed hun genoegen, hem nog eens in de krant te zien. Deze bijval is meteen een waarschuwing voor de molensloopers, die nog steeds het bestaan van de allengs gering in aantal geworden molens in ons gewest bedreigen; ze verarmen niet alleen het landschapsbeeld, maar ontnemen velen iets, dat hun dierbaar, en als 't ware in hun leven verweven is.

Bovenstaande afbeelding zond ons de heer G. J. van der Ley, zoon van den vroegeren molenaar van Koudenburg. Men ziet hier den molen in zijn omgeving, met de oude houten brug in den weg naar Leeuwarden, en den Stiensser toren op den achtergrond.

Schilkampen en de 2 molens daartegenover, die verdwenen zijn, nadat het Nieuwe Kanaal ter plaatse werd gegraven. Het z.g.n. Hooghout en de houten helling van Drijver zijn nog aanwezig. Ter linkerzijde het pad over de Lange Negen, nu geheel volgebouwd met schiphuizen. Rechts een der koemelkerijen van Kleienburg

(Foto S. A. B. Taconis)

toen Friesland nog beurtschepen had en de wallen van de Voorstreek nog de opslagplaatsen waren voor de bouwboeren uit het Noorden der provincie, zoowel als voor die uit de Wouden. In de verte steekt de ijzeren telefoonpaal den kop in de lucht. Verscheidene gevels zijn al weer gewijzigd.

(Archieffoto S A B. Taconis)

De oude apotheek van Hoogmei, met de kwartel- en leeuwerikkooien naast de voordeur. De vrouw op den voorgrond met het smalle oorijzer en het bonte jak is typisch voor de 19e eeuwse volksdracht. Let op de eerste verbreeding van de Tuinen en de bombastische balustrade langs de Amelandspijp. Voor de apotheek van Hoogmei is de Centraal-Apotheek in de plaats gekomen. De verbreeding van de Tuinen had reeds plaats gehad. De huizen op de vorige foto waren reeds verdwenen.

(Archiefphoto S. A. B. Taconis)

De oude Meelbrug en het smalle gedeelte van de Tuinen, waar de huizen uit het water oprezen. In 't huisje aan de Voorstreek was het loodgietersbedrijf van baas Simmer gevestigd. Het hoge huis daarachter kwam met een mooien 17e eeuwse trapgevel aan de Tweebaksmarkt uit. Al deze huizen zijn verdwenen bij de verbreeding van de Tuinen. De trapjesbrug op den achtergrond is ook jaren geleden reeds vervallen. Let ook op den reeds sinds lang verdwenen telefoonpaal.

(Archiefphoto S. A. B. Taconis)

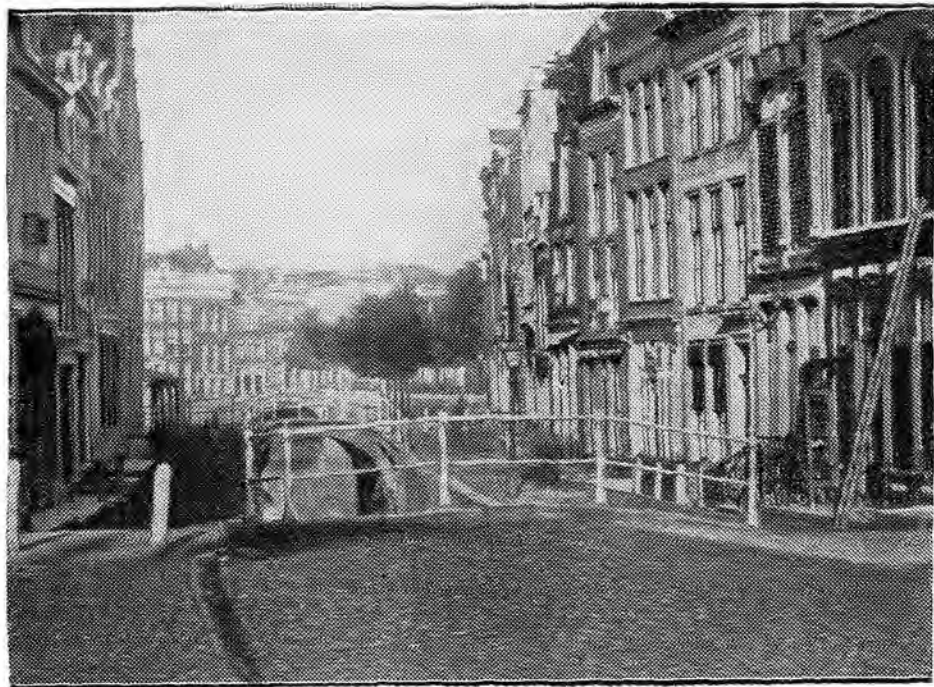
De Dokkumer Ee en de trekweg, met op den achtergrond de houtzaagmolen waar de steen met opschrift: „Hier houdt men krom en recht” voor den gevel stond. Deze steen, evenals ook die van de Steenen Molen zijn later gemetseld in een muur in de Pijlsteeg. Historisch moge hierop een aanmerking te maken zijn, practisch voldoen ze echter aan hun bedoeling, de stad te versieren.

(Foto S. A. B. Taconis)

Gezicht op een gedeelte der Turfmarkt, vóór de demping der gracht. Het mooie 17e eeuwse huis met den trapgevel, dat in 1893 werd afgebroken, behoorde vroeger aan de familie Ypes. Het daarachter gelegen pakhuis diende voor den opslag van graan. In den Noordelijken gevel bevond zich een steen met het wapen van Memerda. Het heerenhuis er naast uit pl.m. 1800 is afgebroken in 1922. De gracht liep van het Vliet langs de Turf- en Tweebaksmarkt en verder langs het Zwiterswaltje naar de Waeze. De brug over de Tuinen, een z.g.n. „trapjesbrug”, is in het begin van de 20e eeuw verdwenen, zeer zeker tot ongerief van de bewoners van de Tuinen, die bij deze gelegenheid dan ook ernstig maar vruchteloos geprotesteerd en gerequestreerd hebben.

(Naar een fotografie van C. Halbertsma)

Het Nauw nog zonder zijn beschuttende afstekkingen langs den wallekant. Blijkbaar was 't in dien tijd nog minder gevaarlijk 's avonds op straat. 't Eerste huis ter rechterzijde was de goudsmidswinkel van Tulleners. Daarnaast was de apotheek van den heer Kuipers, voor de Leeuwarder jeugd een huis met groote, geheimzinnige attracties. Want de heer Kuipers was een liefhebber van vogels en op de plaats achter de apotheek hingen er bij tientallen de kooien, waarin slagvinken, groenvinken, vlasvinken en bergvinken, sijsjes, robijntjes, meezen, leeuweriken, kwartels, enz. enz. 't Was voor ons, jongens, een buitenkansje, wanneer wij in dat geheimzinnige huis, met zijn verscheidenheid van vogels, eens een kijkje mochten nemen. 't Huis daarnaast was nog een gesloten huis. Op 't eind ziet men nog links de oude luifel op pilaren van de Waag en rechts een rij reeds lang verdwenen boomen. Ook deze foto geeft den toestand van omstreeks 1870 à 1880 weer.

(Archiefphoto N. Ottema).

Gezicht op den Oldehoofster dwinger, bij de ontmanteling van Leeuwarden omgedoopt in de Noorderplantage. Deze kiek is genomen omstreeks 1880, althans vóór 1882, toen de Korenmolen De Leeuw door de stad werd aangekocht en afgebroken. 't Mooie witte molenaarshuisje is blijven staan en de plaats van den molen wordt nu ingenomen door den Pier Pander-tempel. Aan den overkant van de gracht staat de Oude Zwemschool, die daar in 1851 gesticht is. Het grachtswater was toen nog zoo weinig vervuild, dat er zeer goed gezwommen kon worden binnen de schutting, waardoor de hoek van de gracht was afgeschut. Deze afschutting was echter van onder open en het was voor ons, jongens, een van de grootste genoegens de instructies van den badmeester te overtreden, onder de schutting door te duiken en even vrij in de gracht rond te zwemmen als thans onze stadseenden. Gaandeweg begon echter, vooral ook door de rioleering en stadsuitbreiding, het grachtswater te vervuilen. Allerlei lap-middeltjes werden aangewend om het zwemwater zoo schoon mogelijk te houden. Er werd in plaats van de losse schutting een dam om het zwembassin aangelegd, gedeeltelijk opgevuld met grint en cokes, die als een soort filtreer moest werken, terwijl een fontein en douches van binnen zorgden voor eenige doorstrooming door waterleidingwater, maar dat bleven slechts lapmiddeltjes. De „blauwe modder” op den grond werd hoe langer hoe bezwaarlijker en 't water in de afgesloten kom was op 't laatst lang niet onberispelijk meer. Toen de Zwemschool dan ook opgeheven werd, trok het publiek er den neus voor op en bij de jongeren is de Zwemschool dan ook in de herinnering blijven leven als de inktpot. In den tijd van onze foto hebben wij er als jongens veel pret gehad en we leerden er goed zwemmen ook, eerst op het droge en later in het water aan den hengel, onder leiding van onze instructeurs, de gymnastiek-onderwijzers Weidema en Hijgenaar. Voor 't landschappelijk schoon was de opruiming van de Zwemschool het tegendeel van een verlies. Door de verdwijning van hun molens hebben onze stadjes en dorpen echter veel oude schoonheid ingeboet. Laat men dit in Dokkum en andere stadjes, waar nog korenmolens op de dwingers gespaard zijn, bijtijds beseffen.

(Archiefphoto N. Ottema).

Men ziet wel aan de mannen met strooehoeden en de kinderen met hun groote hoofddeksels en lange jurken, dat deze foto van lang geleden dateert. Vroeger vond men hier: de schiettent, de stoomcarroussel en natuurlijk op het eind de wafelkramen van Vulsma, de Grijs en de Bruin (later Consael). Links van de boomen stond een tweede rij kramen voor de huizen van het Zaailand: de speelgoedtenten, het oliekoekenkraampje van de Wed. Osinga en diverse paling- en zuurkramen. Het was de tijd, toen het Wilhelminaplein niet groot genoeg was voor alle amusementsinrichtingen en ook de geheele Nieuwestad en de Lange Pijp bezet waren. Alle oud-Leeuwarders zullen zich die dagen van jolijt nog goed herinneren, evenals de vele buitenlui, die naar de Leeuwarder kermis trokken. Op een Maandag in het midden van Juli begon het met het luiden der klokken van de Oldehove, dan werd op de harddraversbaan aan den Marssumerstraatweg de Koningszweep verreden en 's avonds was er concert en vuurwerk in den Prinsentuin. Dinsdag en Woensdag waren stille dagen, maar Donderdags (als de dienstmeisjes vrijaf hadden), Vrijdags na de markt en Zaterdags was het drukker dan ooit. Als kinderen luidden wij de kermis in met een romer met afgebroken voet, waarin een stukje pek aan een touwtje als klepel fungeerde. En dan het opbouwen en afbreken, waarbij wij mochten helpen! Wie denkt er niet met genoeg aan terug?

(Archiefphoto Strüppert)

De Wortelhaven, toen 't gebouw ter rechterzijde nog het post- en telegraafkantoor herbergde en daarnaast de boek- en papierwinkel van den heer S. Smeding gevestigd was, in het zelfde huis waar thans het heerenmode-magazijn, „Het Nieuwste” genaamd, gevestigd is.

(Foto archief L. Crt.)